

S K I E N B I B L I O T E K H E N R I K B S E N

RAPPORT
FORPROSJEKT
«IBSENBIOTEKET»
2015-2016

1. Forord

Skien har en litterær arv å ivareta. Henrik Ibsens dramatik og tekster fortjener en ny og moderne formidlingsarena. Skien kommune trenger et nytt bibliotek. Skien sentrum vil gjerne romme en møteplass for innbyggere og tilreisende som flere hundretusen mennesker har lyst til å besøke hvert år.

En sammensmeltning av Henrik Ibsens tekster og bibliotekets tjenester er et naturlig møte akkurat her i Skien. Men hvordan dette skal foregå og på hvilken måte det skal fungere har ikke nødvendigvis vært like selvsagt. Derfor har forprosjektfasen vært en nødvendig ferd gjennom lignende prosjekter i Norge og Europa.

Vi har lyttet til andres erfaringer, vurdert lokale forutsetninger, tilpasset oss pågående satsninger og sikret etablerte og invitert til nye samarbeid. Vi har lært mye av mange, men ingen har gjort akkurat dette før.

Med biblioteket som ramme og Henrik Ibsen som premissleverandør står vi i en unik posisjon til både å begeistre, provosere og inspirere et lokalt og internasjonalt publikum.

Arbeidet i forprosjektet har blitt gjennomført i et tverrfaglig samarbeid og prosjektgruppen, som har bestått av Agnete Hafskjold nestleder Skien bibliotek, Arne Olav Lunde Hageberg prosjektleder Skien bibliotek, Guro Honningdal konst. kultursjef Kulturkontoret, Helle Riis Ibsenformidler Kulturkontoret, Mette Gundersen utviklingssjef Samfunn, næring og miljø, Sølvi Tellefsen og Lars Wang insam as og Henriette Stoltz biblioteksjef Skien bibliotek, har med sin varierte kompetanse og erfaring bidratt til det samlede resultatet.

Vi tror at et nytt bibliotek og Ibsen besøkssenter vil være med på å etablere Skien som Ibsenbyen. Og gjennom dette makter Skien ikke bare å vokte, men å vokse i sin posisjon som hjemsted for en av verdens største litterære ikoner.

Skien, januar 2016

Henriette Stoltz leder prosjektgruppen

Innholdsfortegnelse

1. Forord	2
2. Sammendrag med anbefalinger	4
2.1 Prosjektgruppens anbefalinger om innholdskonsept.	4
2.2 Prosjektgruppens anbefalinger om økonomi.	5
2.3 Prosjektgruppens anbefalinger om gjennomføring.	5
3. Et besøk i Skien i 2028	6
4. Arbeidet med forprosjektet	7
4.1 Historie og prosjektorganisering.....	7
4.2 Lokale planer som ligger til grunn for forprosjektet	8
4.3 Regionalt og nasjonalt nivå	9
4.4 Gjennomførte aktiviteter i forprosjektet	9
4.5 Medvirkning, kommunikasjon og omtale.....	10
5. Drøfting av innholdskonseptet	11
5.1 Visjon og mål.....	11
5.2 Det moderne bibliotek.....	11
5.3 Skiens plass i Ibsenlandskapet	13
5.4 Når Ibsen møter biblioteket.....	14
5.3 Målgrupper	15
5.4 Flere funksjoner og et utvidet konsept.....	16
6. Drøfting av økonomi og strategier for realisering	17
6.1 Faser i et hovedprosjekt	17
6.2 Økonomi	18
6.3 Organisering av et hovedprosjekt.....	19

2. Sammendrag med anbefalinger

Skien kommune skal på bakgrunn av forprosjektet ta stilling til hvordan et nytt hovedbibliotek kan få en profil som gjør at Skien tar en nasjonal rolle i formidlingen og bruken av Ibsens litteratur og forfatterskap. Forprosjektet har også vurdert hvordan et slikt bibliotek kan realiseres.

Forprosjektet har belyst og vurdert flere aspekter ved et «Ibsenbibliotek» i Skien, men det er veien videre for innhold og konsept som har vært forprosjektets hovedfokus. Lokalisering, anbud/konkurranse og detaljert prosjektering har ikke vært en del av prosjektets mandat.

Det nye «Ibsenbiblioteket» skal være åpent, demokratisk, relevant, modig, mangfoldig og ujølete. Det skal ha lav terskel for besøk og deltakelse, men høyt nivå på innhold og kompetanse.

Arbeidet har bekreftet hypotesen om at et samlet arbeid for et nytt bibliotek og et Ibsen besøkssenter vil være en riktig satsning. Prosjektet vil være nyskapende innenfor biblioteksektoren og Skien vil utmerke seg blant de ulike aktørene som jobber med Ibsen i Norge og Europa. På bakgrunn av arbeidet i forprosjektet gir prosjektgruppen følgende anbefalinger om innhold, økonomi og gjennomføring.

2.1 Prosjektgruppens anbefalinger om innholdskonsept.

- Skien kommune utvikler en kulturarena som på en nyskapende måte kombinerer et fremtidsrettet bibliotek med en nasjonal attraksjon for å formidle det «ibsenke», kjennetegnet av kjerneverdiene modig og relevant slik det kommer til uttrykk i Henrik Ibsens liv og verk.
- Det nye biblioteket skal henvende seg til hele Skiens befolkning, både i oppbygning av samlingen og formidling av medier, programmering, kursvirksomhet og andre kanaler som naturlig hører hjemme i et moderne bibliotek.
- Som biblioteket i Ibsens fødeby inkludert et nasjonalt Ibsen besøkssenter skal Skien bibliotek ta posisjonen som Norges beste dramatikkbibliotek. Dette virkeliggjøres gjennom en stor samling av originalmanuskripter og et aktivt arbeid med å formidle og tematisere disse, spesielt gjennom samarbeid med teatermiljøer, som ved Teater Ibsen. Ambisjonene gjenspeiles også i utviklingen av personalets kompetanse og ved nyansettelser.
- Ibsenattraksjonen (besøkssenteret) skal utnytte sammensmeltningen med biblioteket ved blant annet å nyttiggjøre seg bibliotekets kompetanse innenfor litteratur, formidling, arrangementsavvikling, programmering og markedsføring.
- Den nye kulturarenaen skal være preget av det «skienske» og det «ibsenke», sammenfattet i verdiene: møteplass, mangfoldig, ujølete, modig og relevant.
- Ibsenattraksjonen skal bli best i verden på formidling av Henrik Ibsen til så mange som mulig. Den skal videreføre aktiviteten fra Støpeskien og i sin formidling aktivt

henvende seg til barn og unge. Den skal også tiltrekke seg Ibsen-turister fra hele verden.

2.2 Prosjektgruppens anbefalinger om økonomi.

- Det settes av midler og ressurser i Skien kommune til gjennomføring av et hovedprosjekt i perioden 2016-2019.
- Det søkes om midler til et hovedprosjekt fra Nasjonalbiblioteket og Telemark fylkeskommune.
- Det skal løpende søkes prosjektmidler fra andre instanser for mer konkrete tiltak og aktiviteter som er i tråd med utviklingen av «Ibsenbiblioteket».
- Denne finansieringsplanen legges til grunn for et hovedprosjekt:

Finansieringsplan	År	Hovedprosjekt -->			
		2016	2017	2018	2019
Egenandel		500 000*	1 000 000**	1 000 000**	1 600 000***
Egeninnsats		975 000	975 000	975 000	975 000
Nasjonalbiblioteket 3-årig støtte		600 000	1 200 000	1 200 000	
Telemark fylkeskommune 2-årig støtte			450 000	450 000	
	Total	2075000	3 625 000	3 625 000	2 575 000

* dekkes innenfor Byutvikling, drift og kulturs ramme.

**forutsetter at midlene settes av i de årlige budsjettbehandlingene.

***beløpet er vedtatt i økonomiplanperioden.

2.3 Prosjektgruppens anbefalinger om gjennomføring.

- Et hovedprosjekt skal gjennomføres i perioden 2016-2019.
- Et hovedprosjekt må bestå av flere ulike delprosesser som leder frem til et samlet resultat. Disse prosessene må ta for seg videreutvikling av innhold, funksjonskrav og samlet arealbehov, lokalisering, samlokalisering og fysiske forutsetninger, internasjonal satsning og finansiering.
- Et hovedprosjekt må sikre gode sammenhenger mellom det som planlegges i prosjektet og den daglige utviklingen av Ibsenformidlingen og det moderne bibliotek som gjøres i kommunens driftsorganisasjon.
- Et hovedprosjekt organiseres som en prosjektorganisasjon med en prosjektleder på fulltid.
- Et hovedprosjekt må sikres tilstrekkelige ressurser fra alle relevante interne enheter i kommunen i form av arbeidstid.

3. Et besøk i Skien i 2028

Glasset lever. Elvevannet kaster solstrålene lekent mot fasaden. Liv fortøyer båten mens Are og barna gjør seg klare til å gå i land. Turen oppover elva har vært fin. Is-pause i Brevik. Forbi Porsgrunn pratet de om fjorårets teaterfestival-besøk. Lokalhistorie-appen fortalte om Menstad-slaget da de passerte brua, og informerte om de aller første nordboerne som slo seg ned her da isen trakk seg tilbake, klostertradisjonene og Gimsøy. De passerte også Teater Ibsen. Der skal de se en familieoppsetning av Peer Gynt i kveld. Endelig er de i Ibsen-byen med alt den har å tilby.

Det er livlig langs elva. Lekeplassen er full av barn. Lenger oppe i sentrum kan hun se folk gå ut og inn av butikker og slappe av på fortausrestauranter. Sola speiler seg i det nye bibliotekbygget – det samme glasset som i skumringen blir til skjerm i fasadens høyde og bredde. Nå for tiden strømmer de visst en Chilensk oppsetning av Hedda Gabler, noe den spansktalende delen av byens befolkning har satt pris på. Visning av Odd-kampene pleier visst også å trekke mange.

Om et par dager skal de reise opp Telemarkskanalen. Men nå står Ibsenkanalen for tur – et innendørs byareal som binder det nye biblioteket sammen med besøkssenteret som formidler Henrik Ibsen.

De går inn døra, og stemningen i bygget strømmer mot dem; en behagelig vev av lyd fra kollokvier, samtaler og kaféliv. På en scene er det et foredrag på gang, det høres ut som om det er lokalhistorie som er tema. En gruppe ungdommer rigger til robot-lan i et rom som heter Dårekisten. Informasjonspanelene forteller om arrangementene – mange i forbindelse med Ibsen-året. Blant annet er Skien som friby for forfulgte forfattere vert for en internasjonal yringsfrihetskonferanse neste uke. Barack Obama er en av deltakerne. Riktignok bare virtuelt, men likevel, det er et skikkelig skup. At Skien er europeisk kulturby i forbindelse med 200-års-jubileet for Ibsens fødsel har nok hatt sitt å si.

Liv tar barna i hver sin hånd og går bort mot besøkssenteret. Aldri hadde hun trodd at de noen gang skulle mase om å få reise til Ibsenbyen, men etter den virtuelle Ibsen-vandringen i en norsktime i fjor høst har de vært på foreldrene i ett kjøp.

Are følger etter resten av familien inn på besøkssenteret, men kjenner at han har mest lyst til å gå inn og oppleve det nye biblioteket. Som lidenskapelig filminteressert har han ikke minst lyst til å bruke tid i den store dramatikksamlingen. Skien bibliotek er jo best i landet på dette – naturlig nok, siden de ligger i Ibsens fødeby.

De har ikke fortalt barna om det, men han har faktisk søkt jobb her, ved den videregående skolen. Studieretningen Sosial kommunikasjon og drama trenger flere lærere. Han liker godt det litt roligere tempoet i Grenland. Naturen i regionen er dessuten helt utrolig. Og kulturlivet står ikke tilbake for noe. Dessuten: Så lenge nettet funker er jo alt like tilgjengelig over alt. Bortsett fra ekte møter, ro og fordypning. Men det har jeg jo biblioteket til, tenker han i det han tar igjen familien ved den første Ibsen-attraksjonen.

4. Arbeidet med forprosjektet

Skien kommune har gjennom mange år arbeidet med å etablere et nytt bibliotek. Samtidig har det vært satset på ulike tiltak i formidlingen av Henrik Ibsens liv og virke.

I årene 2013 og 2014 ble dette arbeidet satt i sammenheng i en prosjektbeskrivelse som peker på hvilke muligheter man har ved å kombinere behovet for et nytt bibliotek med ambisjonen om et Ibsensenter i Ibsenbyen Skien.

4.1 Historie og prosjektorganisering

Følgende politiske vedtak i nyere tid har direkte og indirekte ført frem til arbeidet med forprosjekt «Ibsenbiblioteket» høsten 2015:

2013 – Bystyret vedtar Handlingsprogram Skien 2020. Her er nytt bibliotek et element i å trekke flere mennesker til sentrum av Skien.

2014 – I bystyresak 28/14 ble forslag til prosjektplan for nytt bibliotek med Ibsen besøksenter vedtatt. Det ble også vedtatt at det utredes om et sentralt Ibsenarkiv kan inngå som en del av det nye biblioteket.

2014 - Hovedutvalg for næring, miljø og kultur behandler i sak 23/14 søknad om ekstern finansiering av forprosjekt til Nasjonalt Ibsen-besøksenter og nytt bibliotek. Saken tas til orientering.

2015 - Bystyrets vedtar i sak 18/15 Henrik Ibsen strategier 2015-2024. En av fire hovedstrategier er å etablere et nasjonalt Ibsen besøksenter og nytt bibliotek.

«Ibsenbiblioteket» i Skien skal bli et nasjonalt formidlings – og opplevelsessenter for arbeidet med Henrik Ibsens litteratur og diktning.

I arbeidet med forprosjektet brukte man lenge benevnelsen «Nytt Ibsen besøksenter og bibliotek» som ble forkortet til NiBOB. Dette er et langt begrep og forkortelsen gav heller ingen klare assosiasjoner uten tydelig forklaring. Prosjektgruppen valgt derfor å endre navnet på forprosjektet til «Ibsenbiblioteket» som tar opp i seg de to hovedkomponentene i prosjektet på en forenklet måte. Prosjektgruppen foreslår at man fortsatt kaller *prosjektet* for «Ibsenbiblioteket», men at et endelig valg av navn på det nye biblioteket og besøksenteret blir gjenstand for grundig vurdering i et hovedprosjekt.

Den reviderte prosjektbeskrivelsen av 26.10.2015 ble lagt til grunn for arbeidet i forprosjektet. Denne beskriver hensikt og bakgrunn for forprosjektet og skisserer målsettingen. I prosjektbeskrivelsen står det at:

- «Ibsenbiblioteket» i Skien etableres.
- «Ibsenbiblioteket» skal være det fremste biblioteket i Norge for Ibsenformidling.

Forprosjektet «Ibsenbiblioteket» skal integrere prosessen knyttet til å etablere et nytt moderne bibliotek i Skien og arbeidet rettet mot å etablere et senter for formidling av Ibsens litteratur som skal være av både lokal, regional, nasjonal og internasjonal interesse.

Prosjekteier har vært Skien kommune v/rådmannen. Prosjektet har hatt en styringsgruppe som har sikret at prosjektets innretning og konklusjoner er avstemt med relevante mål og strategier. Gruppen har bestått av Skien kommune v/kommunalsjef Karin G. Finnerud, (leder), Telemark fylkeskommune, v/fylkesbiblioteksjef Tove Fjerdingsstad, Skien kommune, v/biblioteksjef Henriette Stoltz, (prosjektleder). Insam as v/Lars Wang har deltatt i gruppens møter.

Prosjektgruppen for forprosjektet har sikret den løpende koordineringen av prosjektarbeidet, herunder at prosessen har hatt forankring både internt og hos eksterne aktører. Prosjektgruppen har hatt ansvar for å etablere et nødvendig kunnskaps- og idegrunnlag som både bredde (tværfaglighet) og tilstrekkelig faglig dybde. Prosjektgruppen har følgende deltakere fra Skien kommune; Henriette Stoltz (prosjektleder), Agnete Hafskjold og Arne Olav Lunde Hageberg, Skien bibliotek, utviklingssjef Mette Gundersen, konst. kultursjef Guro Honningdal samt Ibsenformidler Helle Riis. Insam as v/Lars Wang og Sølvi Tellefsen har bistått prosjektgruppen.

4.2 Lokale planer som ligger til grunn for forprosjektet

Å satse på et «Ibsenbibliotek» i Skien er ikke en strategi tatt ut av luften. Politisk vedtatte planer innenfor både samfunnsutvikling, kultur og byutvikling underbygger fra hvert sitt hold forprosjektets målsetting og mandat.

I *samfunnsplanen for Skien kommune 2011-2022* heter det i visjonen at Skien skal være den gode og inkluderende møteplass. Både i form av steder som tilrettelegger for samvær og i form av digitale møteplasser. I visjonen beskrives det hvordan ny innsikt og nye måter å tolke Henrik Ibsens arbeid på skal kjennetegne Skien. Tilhengere kommer på besøk fra hele verden og møter kunnskapsrike medborgere og møteplasser hvor alle blir bedre kjent med Ibsens verk og bakgrunn.

Skien skal være den gode og inkluderende møteplass.

Kommunedelplan for kultur i Skien 2010-2021 peker på at det er flere forhold som gjør det nødvendig å vurdere større og bedre egnede lokaler og viser til hvordan et nytt bibliotek og et Ibsen-senter vil kunne vitalisere byen. Arven etter Henrik Ibsen skal sette både mentale og fysiske spor i Skien som by.

Henrik Ibsen strategier 2015-2024 har som ambisjon å skape begeistring for Henrik Ibsen som en verdens store kunstikoner. De to overordna målene er at Skien skal være kjent som Ibsenbyen, også nasjonalt og internasjonalt, og at Skien skal være fremst i Norge på Ibsenformidling. De fire strategiene for å nå disse målene er etablering av et Ibsen besøkssenter og nytt bibliotek, å drive nyskapende formidling, å invitere til samarbeid og å drive aktiv profilering.

Handlingsprogram Skien 2020 er den samlede satsningen på sentrum av Skien. Arbeidet med etablering av Ibsenbiblioteket tar utgangspunkt i at Skien kommune ønsker et nytt bibliotek som skal bidra til å realisere mål både knyttet til bibliotek, kultursatsing generelt, by- og sentrumsutvikling, reiseliv/næringsutvikling (besøkssenter) og regional utvikling. Det siste knytter an til ønsket om å styrke Skiens rolle som fylkeshovedstad og et sentralt møtepunkt i regionen.

4.3 Regionalt og nasjonalt nivå

Telemark fylkeskommune har vedtatt en strategi for kultur og kulturarv for perioden 2014-2018 hvor overordnede mål blant annet er å styrke Telemark sitt omdømme som kunstnerfylke og å etablere en partnerskapsavtale mellom de ulike litteraturaktørene i fylket. Telemark fylkeskommune ved hovedutvalget for kultur vedtok i møte 26.03.15 å bevilge kr. 150.000,- til forprosjektet fra såkalte regionale utviklingsmidler. I saksutredningen heter det at «Fylkesrådmannen ser arbeidet som viktig for å bygge Skien sterkere opp som ein attraktiv Ibsen-by. Dette er av stor verd både for lokal og regional identitet og også innafor forskning og reiseliv.»

Nasjonalbiblioteket støttet forprosjektet med kr 400 000,-. Telemark fylkeskommune støttet forprosjektet med kr 150 000,-.

Kulturdepartementet la fram Nasjonal bibliotekstrategi 2015-2018 i august 2015. Strategien skal stimulere til utviklingen av norske biblioteker og gjennom den nasjonale bibliotekstrategien legges det til rette for at Nasjonalbiblioteket tar en sterkere posisjon som nasjonal kompetanse- og utviklingsaktør, samt at fylkesbibliotekene vil være en regional samarbeidspart for bibliotekutvikling i kommunene.

Nasjonalbibliotek bevilget kr. 400.000,- til forprosjektet i 2015. I søknaden fra Skien kommune ble det lagt til grunn at det nye biblioteket skal være det fremste biblioteket i Norge på Ibsenformidling og et nasjonalt formidlings – og opplevelsessenter basert på Henrik Ibsens litteratur. Det er også lagt vekt på at Skien bibliotek utvikler sin funksjon som kunnskaps- og kulturformidler og utvikles som arena for debatt og offentlig samtale.

4.4 Gjennomførte aktiviteter i forprosjektet

I oktober ble det gjennomført et seminar med fokus på: det moderne bibliotek, Nasjonal bibliotekstrategi 2015-2018, Henrik Ibsens- forfatterskap/litteratur, H.C. Andersens museum i Odense, Danmark og Skiens rolle i Ibsenverden.

Hensikten med seminaret var samle aktører som kan være med i utviklingen av «Ibsenbiblioteket». Det var eksterne innledninger, debatter og gruppearbeid som la grunnlag for videre innspill i arbeidet med forprosjektet.

Det har også vært avholdt bilaterale samtaler med aktuelle eksterne aktører, som kan ha interessefelt inn mot Ibsenbiblioteket.

I tillegg har prosjektgruppen hatt en intern workshop for å se på hvilke verdier som prosjektet bør bygge på. Her undersøkte man hva som er særpreget ved Skien, hva som er kjennetegnene ved et biblioteket og hvilke verdier man forbinder med Henrik Ibsen.

Prosjektgruppen for forprosjektet har ikke prioritert en felles studietur. I stedet har man valgt å trekke veksler på befaringer og studieturer som har vært gjennomført tidligere eller så har prosjektgruppens deltakere prioritert besøk ved bibliotek og andre relevante besøkssentre/institusjoner i forbindelse andre reiser og konferanser.

Aarhus åpent sitt nye hovedbibliotek, Dokk1, i juni 2015. Det gamle biblioteket hadde 400 000 besøkende årlig. Innen utgangen av juni 2016 regner de med å ha nådd 1,2 millioner besøkende i det første driftsåret.

Blant stedene prosjektdeltakerne har besøkt er Garborgsenteret på Jæren og Time folkebibliotek og Stormen bibliotek i Bodø og Hamsunsenteret på Hamarøy. Her har erfaringene med å formidle en litterær arv og å bygge opp et besøkssenter vært til inspirasjon. I William Shakespears fødeby Stratford Upon Avon og H.C. Andersens fødeby Odense er det særlig arbeidet som retter seg mot turister og det å forvalte et internasjonalt ikon som har vært viktige områder å se nærmere på.

Hovedbibliotekene i Malmø, Odense og Aarhus har også blitt besøkt og særlig det nye biblioteket Dokk1 i Aarhus har gitt mange innspill og ideer. Som referanseprosjekt er Dokk 1 særlig interessant da det gjennom tanker om plassering i sentrum, flere funksjoner i bygget og en åpen prosess med fokus på medvirkning har erfaringer som er nært i tid og av relevans for Skien.

Prosjektdeltagere har også besøkt Hardangervidda nasjonalparksenter på Skinnarbu og Demokratisenteret for unge på Eidsvoll 1814. Begge disse har spennende løsninger knyttet til digital formidling som skaper engasjement og medvirkning hos den besøkende.

4.5 Medvirkning, kommunikasjon og omtale

Det er viktig å invitere innbyggere til å delta når man arbeider med noe som har stor betydning for en by og kommune. Derfor har invitasjon til å komme med meninger og offentlig omtale av prosjektet vært en viktig del av arbeidet i høstens forprosjekt. Barn og unge ble invitert til tegnekonkurranse hvor en av oppgavene var å tegne sitt drømmebibliotek. Det kom inn mange bidrag som har gitt verdifulle innspill til å tenke utradisjonelt og nytt rundt bibliotek.

Det ble produsert en egen brosjyre som har blitt distribuert til publikum og samarbeidspartnere som forteller om hensikten med forprosjektet og hvorfor arbeidet har blitt satt i gang. Biblioteket har på sin Facebook-side delt små glimt av arbeidet som har pågått og prosjektgruppen har også gått ut til mediene for å fortelle om arbeidet og bedt publikum om innspill.

5. Drøfting av innholdskonseptet

Det er mange perspektiver ved forprosjektet «Ibsenbiblioteket» som må belyses og drøftes for å sikre at man i prosjektet både ivaretar den litterære arven etter Henrik Ibsen og samtidig ser fremover inn i en ny tid for bibliotekene og samfunnet for øvrig. Og det hele må henge sammen slik at vi skaper et reelt møte mellom de unike kvalitetene som dette prosjektet har potensial til å romme.

5.1 Visjon og mål

Visjonen for «Ibsenbiblioteket» er som følger:

Det nye «Ibsenbiblioteket» skal være åpent, demokratisk, relevant, modig, mangfoldig og ujølete. Det skal ha lav terskel for besøk og deltakelse, men høyt nivå på innhold og kompetanse.

Prosjekt mål: «Ibsenbiblioteket» i Skien skal bli et nasjonalt formidlings- og opplevelsessenter for arbeidet med Henrik Ibsens litteratur og diktning.

Med etableringen av «Ibsenbiblioteket» ønsker man å oppnå disse effektene:

- Gi et bedre og fremtidsrettet bibliotektilbud
- Styrke biblioteket som uavhengig og inkluderende møteplass
- Være en arena for offentlig samtale og debatt
- Fungere som en motor for utvikleres investeringslyst
- Skape mer liv i sentrum
- Styrke litteraturformidlingen i Skien og Telemark
- Skape et Ibsen-møtested som skal være et kraftsenter i det nasjonale og internasjonale Ibsenarbeidet
- Være en turistattraksjon

5.2 Det moderne bibliotek

Offentlige bibliotek har sin ideologiske forankring i opplysningstidens tro på kunnskap som forutsetning for demokrati og folkestyre. Ved å stille til disposisjon alle typer materiale har bibliotekene søkt å dekke behovet for informasjon innenfor utdanning, forskning, arbeidsliv, næringsliv og hos enkeltpersoner.

Arkivfunksjonen har også vært viktig. Ordet bibliotek kommer av gresk *biblio*, som betyr bok, og *theke*, som betyr lager. Bibliotekenes samlinger har lenge vært avgjørende for vår kollektive hukommelse, i kraft av å samle, arkivere og distribuere – først ord på papyrus, så på papir, etter hvert på vinyl, magnetbånd, nå også i bits og bytes. Dette er opplagt. Samtidig er det i ferd med å bli utdatert og gammeldags. I en digital tidsalder er disse funksjoner som i stor grad blir sentralisert og rasjonalisert og som her i Norge blir godt ivarettatt av Nasjonalbiblioteket. Bibliotekverdenen står midt i en revolusjon som har vokst fram i løpet av de siste 10 til 15 årene, men som allerede har nedfelt seg i viktige styringsdokumenter, som den nye Bibliotekloven fra 2015.

Det moderne biblioteket lever ikke lenger opp til navnet sitt; det er ikke lenger et boklager. Men det begynner endelig å leve opp til sin ideologiske forankring som tilrettelegger for lokaldemokrati, medvirkning og opplysning. Bibliotek er blitt et verb. Men denne utviklingen har gått så fort at det ikke er rart mange mangler innsikt i hva et moderne bibliotek er.

Det moderne biblioteket er et areal for fellesskap. Et rom for alle. Et bygg for medvirkning og lokaldemokrati. Det moderne biblioteket er et bibliotek der et mindretall av brukerne låner med seg en bok, men der alle aldersgrupper, samfunnslag og kjønn er representert.

I det moderne mediesamfunnet har teknologien i teorien gjort produksjonsmidlene og tilgjengelige for alle borgerne. I praksis finnes det en stor teknologisk underklasse. Den teknologiske utviklingen vil bare skyte fart, og denne gruppen vil ikke forsvinne. I denne situasjonen blir det også biblioteks rolle å hjelpe til med å demokratisere de digitale produksjonsmidlene, enten det er i form av 3D-teknologi, robotverksted, kodeklubber, app-verksted, designprogramvare, musikkstudio eller publiseringsverktøy – for å nevne noe av det som allerede finnes i mange bibliotek.

Det moderne biblioteket er et areal for fellesskap. Et rom for alle. Et bygg for medvirkning og lokaldemokrati.

I det moderne biblioteket er brukerne medskapere, som lager, designer, monterer og deler. Dette er også å ta steget naturlig videre fra kursvirksomhet og undervisning. Et moderne bibliotek legger til rette for at brukerne kan være leverandør på digitale og fysiske publikasjonsplattformer, for eksempel i form av ord, musikk, bilde, film og spill.

Det moderne biblioteket dyktiggjør flere til å bli velfungerende digitale borgere. Det betyr at det ikke bare gir tilgang og opplæring i avansert State of the art-utstyr, men også hjelper eldre i overgangen til en digital hverdag, med utfylling av skjema og søknader, banktjenester, helsetjenester på nett, den nye kommunikasjonen via mail og sosiale medier, med reiseorganisering, e-handel, og med å finne fram til elektronisk materiell via strømmetjenester, film og bøker. Behovet for digital hjelp vil bare øke i takt med at digitale løsninger tar over flere og flere områder. Laptop-klubben for pensjonister er kommet for å bli.

Det moderne biblioteket legger også til rette for at brukerne kan være arrangører og utøvere på scener, og utstillere på gratis gallerivegger. Det inviterer også folk inn som deltakere i debatter og samtaler, og legger til rette for demokratisk meningsutveksling, gjerne i direkte dialog med de som forvalter makt i samfunnet.

Det moderne biblioteket kapitaliserer på sin framskutte posisjon i lokalsamfunn og kulturliv. På biblioteket møter man søkende, aktive, lesende mennesker. Mange kulturer møtes på biblioteket, både på tvers av etnisitet og samfunnslag. Derfor er biblioteket i en unik posisjon til å være frampå og tidlig få med seg sosiale, kulturelle og digitale utviklingstrekk. Et moderne bibliotek er tidlig ute med det nye, og har, for eksempel i Bergen, vist seg å kunne bli en hub for kreativt næringsliv, frilansere og unge med spennende nye ideer.

Det moderne biblioteket søker kontrovers. Det setter bøker og titler mot hverandre. Leter opp de betente debattene. Det lar folk programmere og fylle opp, fristiller areal, og lar brukerne disponere penger. Det er både den stille sonen og konsertarrangøren. Kroken for personlig fordypning og torget for store folkemasser. Det legger til rette for entreprenørskap, småbedrifter og frilansere. Det arrangerer kurs og foredrag om *Draumkvedet*, Henrik Ibsens *Når vi døde vågner* og Norsk rapp. Det tematiserer ytringsfrihet og spisevegring, ADHD og feminisme. Det gjør tilgjengelig det som ikke var tilgjengelig og finner fram det som er skjult. Det hegner om det lokale og henter inn det regionale. Det legger til rette for alt som gjør at barn blir smarte. De trigger nerdegenet og skapertrangen. Det er utadvendt og oppsøkende og kan møtes i idrettsgarderoben, på arbeidsplassen, i menigheten, eller hvorfor ikke på skytebanen? Det legger til rette for læring gjennom lek, både for barn og voksne. Det stimulerer alle sanser.

Det moderne biblioteket dyktiggjør flere til å bli velfungerende og selvstendige digitale borgere.

Det moderne biblioteket legger til rette for nye partnerskap – sosiale, mellom meningsbærere, i næringsliv og blant skapende – og hjelper folk til å utvikle ideer og potensiale. Det moderne biblioteket går fra leserom til arbeidsrom. Fra boklager til publikumsområde og arrangementsarena. I dette biblioteket blir bibliotekaren e-guide, 3D-fikler, studio-guide, laptop-doktor – og venn, en som er der når du trenger noen som kan bistå deg i å løse utfordringer i hverdagen.

Det moderne biblioteket er en beriker av folks ideer og tanker, det er et sted der befolkningen i felleskap – gjennom deling av kunnskap, ferdigheter og historier – utvikler et nytt samfunn av aktive, engasjerte og skapende borgere.

Det moderne biblioteket gjør byen mer interessant, åpen og egalitær. Det er dette biblioteket som i Skien skal settes i spill med Ibsen-arven og gjennom dette inspirere og inspireres, prege og preges.

5.3 Skiens plass i Ibsenlandskapet

Prosjektgruppen mener at «Ibsenbiblioteket» har et rom å fylle i det nasjonale tilbudet knyttet til arven etter Henrik Ibsen. Det finnes flere institusjoner og miljøer i Norge i dag som tilbyr kunnskap eller aktivitet knyttet til arven etter Henrik Ibsen.

Disse er relevante samarbeidspartnere til det fremtidige Ibsenbiblioteket i Skien og setter samtidig rammer for hvilken posisjon det er naturlig at Skien tar.

Oslo:

- Senter for Ibsen-studier ved Universitetet i Oslo, forskningsmiljø og studier.
- Nasjonalbiblioteket: Drift av et omfattende nettsted om Henrik Ibsen. (Nasjonalbibliotekets Ibsen-sider www.ibsen.nb.no) og er eier av en stor samling av bøker og materiale om Henrik Ibsen.
- Norsk Folkemuseum, Ibsenmuseet i Oslo: Arbinsgate 1 der han bodde sine siste år.
- Den internasjonale Ibsenfestivalen på Nationaltheateret. Arrangeres annethvert år

Grimstad:

- Ibsen museet i Grimstad. Ligger i bygningen hvor Henrik Ibsen arbeidet som apotekermedhjelper, og hvor han skrev sitt aller første skuespill «Catilina».

Gåå:

- Peer Gynt- spelet. Utendørs forestilling i Henrik Ibsens rike. Turistattraksjon.

Et eventuelt Ibsenarkiv i Skien som en del av «Ibsenbiblioteket» vil ikke kunne utfordre hverken senter for Ibsen-studier ved Universitetet i Oslo eller Nasjonalbiblioteket på å være det miljøet med den mest fullverdige Ibsensamlingen. Disse institusjonene har høykompetente miljøer som tilrettelegger for at hele Norge og verden kan ta del i deres materiale og samling. Det er ingen grunn til å utfordre denne posisjonen eller aktivt søke konkurranse med deres målgrupper.

Men det er bare vi som har hele hans barndom og vi har allerede mange års forsprang på å formidle engasjement og aktivitet til barn, unge og familier knyttet til arven etter Henrik Ibsen. Skien kommune har gjennom satsning StøpeSkien invitert barn og unge i Skien inn i Henrik Ibsens univers i en årrekke, blant annet gjennom årlige bursdagsfeiringer med teateropplevelser for små barn, litteraturfestivalen Appelsinia, Ibsenlabyrinten for 7. trinn, undervisningsopplegg for 10.trinn, Ibsenvandring i sentrum, seminarer, teaterforestillinger i byrommet og prosjekt Rottejomfruen for å nevne noe.

I Skien har vi mange års forsprang på å formidle engasjement og aktivitet til barn og unge knyttet til arven etter Henrik Ibsen.

Skien kommune har i over 30 år delt ut den nasjonale Ibsenprisen som går til den beste dramatiske teksten skrevet det aktuelle året. Videre har Skien et samarbeid med kulturdepartementet når det gjelder utdeling av internasjonale Ibsenstipendier og arrangerer en internasjonal Ibsenkonferanse på oppdrag av departementet. Arbeidet med dette er lagt til Teater Ibsen i tett samarbeid med kommunen.

Videre eier kommunen både Ibsenbilder fra Henrik Ibsens 70 og 75 års dag og Ibsengården i Snipetorp hvor familien Ibsen flyttet inn rett før Ibsen dro fra Skien. Skien har i over ti år vært «Kunstnerbyen Skien» med bla stipendier, atelier og kunsthall. Den som er mottaker av kommunens kunstnerstipend bor et år i nettopp Ibsenboligen i Snipetorp.

Skien har et av landets mest aktive litteraturhus, LiS, og vi har medlemsforeningene Ibsenforbundet og Diktets Venner med lange tradisjoner. Skien har et lokalt Ibsennettverk. Og vi har to viktige institusjoner i Skien hva gjelder Ibsen: Telemark Museum med barndomshjemmet på Venstøp og Teater Ibsen regionteater for Telemark og Vestfold med sete i Skien. Videre er Skien med i et europeisk Ikonby-nettverk sammen med andre byer som har verdenskunstnere i sin kulturarv.

Alle disse tingene vil vi ta med oss inn i hovedprosjektet «Ibsenbiblioteket».

5.4 Når Ibsen møter biblioteket

Forprosjektet har lagt til grunn at Skiens arbeid med utvikling av nytt bibliotek skal samordnes med iverksetting av relevante deler av Ibsenstrategien og slik legge grunnlaget for

at Skien styrker sin nasjonale rolle i formidlingen av Ibsens litteratur og forfatterskap. Det er flere perspektiver ved dette som er sentrale.

For det første har Skien bibliotek et sett med oppgaver og roller som må videreføres i et felles konsept. Et moderne bibliotek skal være en demokratisk arena for uavhengig offentlig debatt og aktiv formidling. Biblioteket blir å regne som en samfunnsaktør som i egenskap av å være en åpen, terskelfri møteplass med tilgang til informasjon og kunnskap er et av demokratiets viktigste funksjoner. Her er det lett å knytte forbindelser til Henrik Ibsens stykker og tekster og hans engasjement for mennesker og tiden han levde i.

Det er viktig at prosjekt «Ibsenbiblioteket» både regionalt og nasjonalt sikrer en god samordning med andre institusjoner som også arbeider med Henrik Ibsen.

For det andre har Skien og Skien kommune i særdeleshet et ansvar for å ivareta, forvalte og formidle en litterær arv som vi deler med hele verden. Koblingen til et bibliotek sitt samfunnsoppdrag og kompetanse er åpenbar. Og kanskje nettopp i dette møtet kan man ta ut et potensiale og utvikle en rolle innenfor formidling og bruk av Henrik Ibsens litteratur som ingen har gjort før. Skien kommune må her være seg særlig bevisst å gjøre dette på en måte som sikrer god samordning mellom de ulike institusjoner som har en rolle både lokalt, regionalt og nasjonalt.

Samtidig som forprosjektet har pågått har Skien bibliotek valgt å ta flere steg i retning av å bli et moderne Ibsenbibliotek. Utvalgte tiltak inkluderer å løfte frem Henrik Ibsens litteratur for mer synlig profilering i biblioteket og å bruke Henrik Ibsen som tema for en egen arrangementsrekke. Biblioteket skal også være visningssted for bildene som Henrik Ibsen fikk i gave til sin 70- og 75-års dag. Å bli et «Ibsenbibliotek» betyr ikke at vi trenger å vente på nye lokaler. Skien bibliotek utvikler seg hver dag i denne retningen.

5.3 Målgrupper

Et bibliotek har hele befolkningen som målgruppe. Dette er et ufravikelig prinsipp som ligger til grunn for bibliotekets eksistensgrunnlag og utvikling. Tilbudet skal være gratis og tilgjengelig for alle. For et besøkssenter som skal være attraktivt for turister og tilreisende er det desto viktigere å ha en prioritert målgruppe for utviklingen av tilbudet. Tilbudet trenger ikke være gratis og det kan sågar være en forventning at et besøkssenter skal generere inntekter.

Så står vi da overfor et uløselig dilemma; En terskelfri, gratis arena med en kommersiell appell? Ikke nødvendigvis.

For et bibliotek kan også velge seg ut enkelte grupper som man ønsker å fokusere spesielt på eller tiltrekke seg i større grad. Og man kan velge å tilby tilleggstjenester som man tar betalt for. Stadig flere biblioteker har kafè som en integrert del av virksomheten og tilbyr ulike tjenester som kopiering, kursing og i noen tilfeller også arrangementer mot betaling. Det avgjørende er at man både i konsept og bygg sikrer at alle basis bibliotekstjenester forblir lett

tilgjengelig og gratis. Satt på spissen skal man skal ikke måtte kjempe seg gjennom en stabel flosshatter på tilbud for å komme frem til bibliotekets samling av flerspråklig litteratur. Samtidig bør det legges til rette for at et besøkssenter får rom til å utvikle seg i en mer markedsstyrt retning der hvor dette er naturlig og passer inn i det helhetlige konseptet. Her må man være tydelig i forventningen om å innfri de grunnleggende verdiene som ligger til grunn for hele prosjektet med lav terskel for besøk og deltakelse men høyt nivå på innhold og kompetanse.

5.4 Flere funksjoner og et utvidet konsept

Det er naturlig å tenke seg at «Ibsenbiblioteket» kan romme flere funksjoner. Dette kan være både å slå seg sammen med andre aktører, utvikle utvidede samarbeid eller foreta en ren samlokalisering. Det vil også være mulig å tenke seg at et nytt bibliotek inngår som en del av større satsning i sentrum hvor ulike funksjoner integreres og man søker måloppnåelse langs mange akser utover det som skjer på innsiden av bygget. Alle slike muligheter må belyses grundig i et hovedprosjekt.

Alle muligheter for sammenslåing, samarbeid og samlokalisering må vurderes grundig i et hovedprosjekt.

Skien biblioteks eksisterende lokaler i dag er på til sammen ca 1700 m² fordelt på kommunes eget bygg i Skistredet og leide lokaler i Ibsenhuset.

Et romprogram som ble utarbeidet i 2007 viser til et samlet arealbehov for et nytt hovedbibliotek i Skien på 4000 m². Dette har vært et referansetall som har blitt brukt inn i forprosjektet, men en grundigere analyse må gjennomføres i et hovedprosjekt da bibliotekets behov for areal har endret seg de siste årene og det heller ikke er tatt høyde for et Ibsen besøkssenter innenfor denne rammen.

Til sammenligning oppgir det nye biblioteket «Stormen» i Bodø kommune at de har 6200 m² til disposisjon, mens det nye biblioteket i Vennesla kommune er på 1900 m².

Blant mulighetene som har blitt drøftet i forprosjektet er det i første omgang aktører med en felles innholdsmessig profil som har vært aktuelle å inkludere i et utvidet konsept. Dette gjelder innbyggjerservice i form av det kommunale servicekontoret, turistkontor og informasjon. Videre har også kulturaktører som Litteraturhuset i Skien, Diktets venner, Ibsenforbundet og lokalhistorielagene blitt vurdert som aktuelle partnere å invitere inn i et utvidet samarbeid.

Det er også naturlig å tenke seg at «Ibsenbiblioteket» blir den faste møteplassen for nåværende og tidligere fribyforfattere sammen med andre forfattere, oversetter, tegnere og enkeltmannsforetak som har behov for kontor i sentrum av Skien. Et samlebegrep på en slik virksomhet er såkalte «urban offices».

6. Drøfting av økonomi og strategier for realisering.

For å kunne arbeide målrettet videre for å realisere «Ibsenbiblioteket» er det nødvendig å gjennomføre et hovedprosjekt rettet mot å utarbeide et komplett beslutningsgrunnlag om gjennomføring av et byggeprosjekt for «Ibsenbiblioteket».

Det foreslås at et hovedprosjekt utarbeides innenfor tidsrammen 2016-2019. Dette innebærer en start på et hovedprosjekt høsten 2016 med hovedinnsats i årene 2017 og 2018. 2019 vil kunne fungere som et overgangså inn mot byggestart.

6.1 Faser i et hovedprosjekt

Vi har frem til nå lagt bak oss idéfasen og forprosjektfasen for «Ibsenbiblioteket». Et hovedprosjekt består av en designfase og en gjennomføringsfase før man går over i en driftsfase.

		Forprosjekt	→	Hovedprosjekt	→	
		Ide (2015)	Konsept (2015-16)	Design (2017-18)	Gjennomføring (2019-20)	Drift (2021-)
1	Totalkonsept og innhold	Integrasjon av bibliotek og et senter for Ibsen dvs. "Ibsenbiblioteket"	Målgruppe Profil Ambisjonsnivå Rolle Aktiviteter	Kravspesifikasjon biblioteksfunksjonene samt andre aktuelle funksjoner		
2	Lokalisering og anbud/konkurranse	Lokalisering Skien sentrum	Kriterier for valg av lokalitet og eiendom.	Konkurransgrunnlag for avklaring av hovedgrep/ lokalisering. Konkurransgrunnlag plan/design		
3	Organisering	Forprosjekt	Forprosjekt/ hovedprosjekt fram til beslutning om å gå inn i designfasen.	Hovedprosjekt	Gjennomføringsprosjekt	Ansvar og roller for driften
4	Finansiering		Forprosjektmidler fra Nasjonalbiblioteket og Telemark fylkeskommune samt egne midler Skien kommune	Skien kommune Nasjonalbiblioteket Telemark fylkeskommune Andre?	Skien kommune eventuelt i samarbeid med andre / eksterne parter.	Skien kommune eventuelt i samarbeid med andre /eksterne parter

De fire delprosessene som er skissert i tabellen vil kunne ha ulik fremdrift og organisering, men en fullstendig prosjektbeskrivelse for et hovedprosjekt med milepæler vil sikre felles

måloppnåelse. Det er også allerede i 2016 planlagt flere mindre aktiviteter som kan inngå i de ulike prosessene i et hovedprosjekt. Skien bibliotek skal ha stand på Herkules kjøpesenter i uke 10 for å få innspill fra publikum til hva man ønsker seg i et moderne bibliotek. Det er planlagt deltakelse på en nordisk konferanse i Bergen som omhandler at folkebibliotekene utgjør en enorm, mektig og effektiv infrastruktur som kan hjelpe samfunnet med å takle mange utfordringer og at bibliotekene har et potensial som i enda større grad kan utnyttes til å bygge sterke felleskap og styrke hvert enkelt menneske. Skien bibliotek arrangerer også en åpen samtale/debatt i uke 19 hvor temaet er Skiens nye Ibsenbibliotek. Parallelt videreføres også det pågående arbeidet med de andre vedtatte Ibsenstrategiene i samarbeid med ulike lokale og regionale aktører. Slike mindre tiltak og løpende prosesser må man sikre at kommer de ulike delprosessene i et hovedprosjekt til gode.

6.2 Økonomi

Å utarbeide et hovedprosjekt krever en viss økonomisk ramme. Det er i følgende finansieringsplan lagt opp til at Skien kommune setter av en egenandel i form av kroner og øre, men også beregner en stor egeninnsats i form av arbeidstimer. Finansieringsplanen forutsetter at prosjektet også mottar ekstern støtte fra henholdsvis Nasjonalbiblioteket og Telemark fylkeskommune. Søknader sendes i februar og mars 2016 med forbehold om endelig politisk behandling.

Finansieringsplan

	Forprosjekt	Hovedprosjekt →			
År	2015-16	2016	2017	2018	2019
Egenandel		500 000*	1 000 000**	1 000 000**	1 600 000***
Egeninnsats	295 000	975 000	975 000	975 000	975 000
Nasjonabiblioteket - forprosjekt 1 år + 3-årig støtte	400 000	600 000	1 200 000	1 200 000	
Telemark fylkeskommune forprosjekt + 2-årig støtte	150 000		450 000	450 000	
Total	845 000	2 075 000	3 625 000	3 625 000	2 575 000

* dekkes innenfor Byutvikling, drift og kulturs driftsramme.

**forutsetter at investeringsmidler settes av i de årlige budsjettbehandlingene.

***beløpet er vedtatt i langtidsbudsjettet.

Forslaget til budsjett ivaretar de mest sentrale oppgavene som skal løses innenfor rammen av et hovedprosjekt. Men valg som tas i løpet av en hovedprosjektperiode vil kunne ha innvirkning på hvordan kostnader fordeles internt i prosjektet.

Budsjett

	Forprosjekt	Hovedprosjekt →			
År	2015-16	2016	2017	2018	2019
Totalkonsept og innhold	300 000	700 000	1 000 000	1 475 000	975 000
Funksjonskrav og romprogram		200 000	200 000		
Lokalisering og anbud/konkurranse			1 250 000	750 000	
Prosjektledelse, kommunikasjon og dokumentasjon	545 000	1 175 000	1 175 000	1 400 000	1 600 000
	845 000	2 075 000	3 625 000	3 625 000	2 575 000

6.3 Organisering av et hovedprosjekt

Siden både Skien bibliotek, kulturkontoret og utviklingsstaben samfunn, næring og miljø er organisatorisk tilknyttet Byutvikling, drift og kultur (BDK) er det naturlig at et hovedprosjekt administrativt blir lagt til dette kommunalsjefområdet.

For å sikre god politisk styring og medvirkning i prosjektet bør man vurdere om hele eller deler av Formannskapet skal inngå som styringsgruppe for prosjektet. En egen sak med fullstendig prosjektbeskrivelse og forslag til organisering bør legges frem for Formannskap og Bystyret.

Et hovedprosjekt må organiseres med en prosjektleder på fulltid som binder alle delprosessene sammen og som sikrer fremdrift i tråd med milepælsplaner. Prosjektlederen må også sikre at det er gode sammenhenger mellom det som planlegges i prosjektet og den daglige utviklingen av Ibsenformidlingen og det moderne bibliotek som gjøres i kommunens driftsorganisasjon. Prosjektlederen bør være tilknyttet et faglig relevant miljø.

Hovedprosjektet må tilføres tilstrekkelige ressurser fra alle relevant interne enheter i kommunen i form av arbeidstid. Forventinger til ulike enheter om bidrag til prosjektet må kommuniseres tydelig og prioriteres av den enkelte enhetsleder. Deltakelse i nasjonale og internasjonale nettverk bør også prioriteres som en del av arbeidet. Dette gjelder særlig ikonby-nettverket som kulturkontoret deltar i og nettverk for større biblioteker i Norge og Norden.

For å sikre god medvirkning i alle planlagte delprosesser må et hovedprosjekt organiseres slik at dette blir ivare tatt på alle nivåer. Dette gjelder særlig medvirkning og inkludering av befolkningen i Skien, deltakelse fra regionale samarbeidspartnere og aktuelle samarbeidsaktører på nasjonalt plan.